DUBBA · OYSS HAZIRLIK
10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 1. Dönem 2. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 4
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı · 1. Dönem 2. Ortak Yazılı (Senaryo 4)

1. Aşağıdaki ninniyi okuyunuz ve ninniden hareketle soruları cevaplayınız.

> ***Hasat Ninnisi***
>
> *Ceviz dalı beşik tutar,*
> *Yaprakları gölge salar,*
> *Baban orak sallar durur,*
> *Öyle tüter ocağımız.*
> *Uyu yavrum, ninni ninni.*
>
> *Gün kavuşur, yel dinlenir,*
> *Anan son demeti bağlar,*
> *Kuşlar yuvasına iner,*
> *Kağnı köye doğru döner.*
> *Uyu yavrum, ninni ninni.*
>
> *(Bu ninni sınav için yazılmıştır.)*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Ninnide altı çizili “tüter ocağımız” ve “Gün kavuşur” söz gruplarının ninnideki anlamını tahmin ediniz. Her tahmininizi ninnide dayandığınız bir ipucuyla gerekçelendiriniz.

1.2. Ninnide annenin çocuğuna duyduğu sevgi, ailenin tarladaki emeğiyle iç içe dile getirilmiştir. Bu temanın ninninin söylendiği kır hayatında nasıl yaşandığını ninniden bir dizeyle gösteriniz. Aynı temanın günümüz aile hayatında nasıl karşılık bulduğunu ninnideki durumla karşılaştırarak açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2. Aslı, harmandan sonra tahılı değirmene götürürken söylenen bir türkünün iki ayrı köyde yaşlılardan dinlediği söyleyişlerini defterine yazmıştır. Aşağıda türkünün iki varyantından birer bölüm verilmiştir.

> ***Değirmen Türküsü (1. varyant)***
>
> *Su döner, çark döner dere başında,*
> *Babam un bekler değirmen taşında,*
> *Buğday öğütüldü, çuval bağlandı,*
> *Un tozu ağarmış kirpik kaşında.*
>
> *Dön değirmen, dön değirmen,*
> *Unumuzu ver değirmen.*
>
> ***Değirmen Türküsü (2. varyant)***
>
> *Su döner, taş döner dere başında,*
> *Dedem un bekler değirmen taşında,*
> *Arpa öğütüldü, çuval bağlandı,*
> *Un tozu ağarmış bıyık kaşında.*
>
> *Hey değirmen, dön değirmen,*
> *Ekmeğimiz sen değirmen.*
>
> *(Türkü ve varyantları sınav için yazılmıştır.) çark: değirmeni döndüren, suyun çevirdiği tekerlek*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. İki varyant arasındaki **üç** farkı aşağıdaki tabloya yazınız.

Fark	1. varyantta	2. varyantta
1. fark		
2. fark		
3. fark		

2.2. Bu iki metnin ayrı türküler değil aynı türkünün varyantları sayılmasının nedenini, türkülerin söyleyenden söyleyene aktarılma biçimiyle ilişkilendirerek açıklayınız.

2.3. 1. varyantta bendin ve kavuştağın ölçüsünü ayrı ayrı yazınız. Bendin kafiye düzenini belirtiniz; kafiyeyi türüyle birlikte ve redifi bentteki kafiyeli sözcükler üzerinde gösteriniz.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

3. Aşağıdaki gazeli ve şiiri okuyunuz. 3, 4, 5 ve 6. soruları bu iki metinden hareketle cevaplayınız.

> ***Gazel***
>
> *1. Gönül kuşuna hâlin dâne, zülfün dâm eyler*
> *O kuş ne bir dem uçar ne bir nefes ârâm eyler*
>
> *2. Benim âhım düşer şimşek gibi ömrün harmanına*
> *Felek dehkân olur da her ekinim nâ-tamâm eyler*
>
> *3. Bahar oldukça açar gülşende güller bir bir*
> *Beni kimse sormaz, yalnız sabâ gelip selâm eyler*
>
> *4. Sorarsan hâlimi, gözyaşlarım inci inci anlatır*
> *Dilim lâl olmuş, ancak gözlerim kelâm eyler*
>
> *5. Hasat vaktinde Ekinsiz'e bir dâne düşmese de*
> *Gönül elde ne varsa yine yâre ikrâm eyler*
>
> *(Bu gazel sınav için yazılmıştır; şairi ve mahlası kurgusaldır, aruz ölçüsüne göre düzenlenmemiştir.)*
>
> *hâl (1. beyit): yüzdeki ben; dâne: tane; zülf: saç; dâm: tuzak; dem: an; ârâm eylemek: dinlenmek; âh: acıyla iç çekiş; felek: talih, kader; dehkân: çiftçi; nâ-tamâm: eksik, yarım; gülşen: gül bahçesi; sabâ: sabah rüzgârı; lâl: dilsiz; kelâm eylemek: söz söylemek; ikrâm eylemek: sunmak*
>
> ***Harman Yerinde***
>
> *Savruldu buğday, dağıldı saman,*
> *Tepelerin ardına çekildi güneş;*
> *Döven durmuş, yorgun öküzler çözülmüş,*
> *Kollarımda sızı, alnımda kuruyan ter.*
>
> *Şimdi her şey yerli yerinde, sessiz;*
> *Gök bir harman yeri, tane tane yıldız.*
> *Uzanırım ılık toprağın üstüne,*
> *Uzaktan bir ninni gibi su sesi gelir.*
>
> *(Bu şiir sınav için yazılmıştır.) döven: harmanda başakları ezip taneyi ayırmaya yarayan, hayvanla çekilen araç*

Gazel ile “Harman Yerinde” şiirini aşağıdaki tablodaki ölçütlere göre karşılaştırınız. Bir ölçüte ilişkin yalnız bir metin için yazılan yorum puan almaz.

Ölçüt	Gazel	Harman Yerinde
Konu		
Şiir geleneği ve gerekçesi		
Dil ve anlatım		

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4. “Harman Yerinde” şiirinden hareketle soruları cevaplayınız.

4.1. Şiirin ikinci dörtlüğünde söyleyicinin huzuru **iki dizede** benzetme yoluyla somutlaştırılmıştır. Bu iki dizeyi yazınız. Her dizede benzeyen varlığı ve kendisine benzetilen varlığı belirtiniz.

4.2. Şiirin ilk dörtlüğündeki yorgunluk ile ikinci dörtlüğündeki huzur arasındaki ilişkiyi, ilk dörtlükten bir örnek vererek ve 4.1'de yazdığınız dizelerden hareketle açıklayınız.

5. 3. sorudaki gazelden hareketle soruları cevaplayınız.

5.1. Gazelin kafiye düzenini ve redifini yazınız. Redifin gazelin ahengine katkısını belirtiniz. Redifin kafiyeli sözcükle birleşerek beyitte nasıl bir anlam kurduğunu **iki** beyitten örnek vererek açıklayınız.

5.2. Gazelin matla ve makta beyitlerini numarasıyla yazınız. Matla beytini kafiye bakımından diğer beyitlerden ayıran özelliği belirtiniz ve makta beytindeki mahlası yazınız.

6. Tuna, 3. sorudaki gazeli okurken aldığı notu aşağıdaki gibi yazmıştır.

> *“Gazeli ilk okuduğumda sözcük açıklamalarına bakmadım. 2. beyitte ‘harman’, ‘şimşek’ ve ‘dehkân’ sözcüklerini görünce dedemin köyünde bir yaz harmana yıldırım düştüğünü hatırladım. Bu yüzden beytin, ekini yıldırımla yanan bir çiftçiyi anlattığını düşündüm. Sonra gazeli yüksek sesle bir kez daha okudum ama yorumumu değiştirmedim.”*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Tuna'nın 2. beyitle ilgili yorumunu değerlendiriniz. Beyitte bu yorumu zayıflatan **iki** sözcüğü ya da söz grubunu yazınız. Köy hayatıyla ilgili ön bilginin beyti anlamlandırmaya hem katkısını hem de sınırını açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Sizce bu gazelin beytülgazeli hangisidir? Beyti numarasıyla yazınız ve seçiminizi okuma deneyiminize dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

7. Aşağıdaki öğretici metni okuyunuz.

> *Kalaycılık, bakır kapların iç yüzeyini ince bir kalay tabakasıyla kaplama zanaatidir. Bakır, ekşi yiyeceklerle uzun süre temas ettiğinde sağlığa zararlı bileşikler oluşturabilir; kalay tabakası bu teması önler. Kalaycı önce kabı kumla ovarak temizler, ardından körükle harlanan ocakta ısıtır. Isınan kabın yüzeyine nişadır serper, erimiş kalayı pamuklu bir bezle hızla yayar. Kalay kullanıldıkça aşındığı için kapların belirli aralıklarla yeniden kalaylanması gerekir. Eskiden kalaycılar köy köy dolaşarak bu işi yapardı. Bugün başka malzemelerden yapılan kapların yaygınlaşmasıyla kalaycı ustalarının sayısı azalmıştır.*
>
> *(Bu metin sınav için yazılmıştır.)*

Öğretici metni aşağıdaki yönergeye göre en az 120 kelimelik, iki paragraftan oluşan kısa bir hikâyeye dönüştürünüz.

YÖNERGE

1. **Ana düşünce:** Kalaycının emeğinin sofradaki sağlığı koruduğu düşüncesini doğrudan söylemeden olaylar aracılığıyla sezdiriniz.
2. **Yapı unsurları:** Hikâyenizde en az bir kişi, belirli bir mekân ve belirli bir zaman bulunsun.
3. **Olay örgüsü:** Hikâyeniz serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşsun.
4. **Anlatım biçimi:** Öyküleyici anlatımı esas alınız; kalaycının ocağını ya da çalışırken kabı en az iki cümlede betimleyiniz.
5. **Bilgiden olaya:** Öğretici metindeki en az iki bilgiyi kişilerin yaşadığı olaylara yerleştiriniz; bilgileri açıklama cümleleriyle sıralamayınız.
6. **Kural (eksiltili cümle):** En az bir eksiltili cümle kurunuz; bu cümleyi altı çizili olarak yazınız.
7. **Kural (söz sanatı):** Hikâyenizde en az bir benzetme yapınız.
8. **Kural (kesme işareti):** Kişi ve yer adlarına getirdiğiniz çekim eklerini kesme işaretiyle ayırınız.
9. **Kural (yazım ve noktalama):** Hikâyenizi yazım ve noktalama kurallarına uygun yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif